https://doi.org/10.59295/ierm2025.10 CZU 316.776.23:323.266

DIMENSIUNEA *DEZINFORMĂRII* ÎN SOCIETATE LA ÎNCEPUT DE SECOL XXI[1]

THE DIMENSION OF DISINFORMATION IN SOCIETY AT THE BEGINING OF THE XXI CENTURY

Ana PASCARU, ***doctor habilitat în filosofie***
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM
E-mail: apascaru2010@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4669-7996

Eugeniu FENCOVSCHI, ***doctorand***
Școala Doctorală Științe Umanistice și ale Educației USM
E-mail: fencovschieugen@gmail.com
ORDIC: ID 0009-0007-9062-5459

Rezumat. *Conținutul articolului abordează din perspectiva filosofiei fenomenul dezinformării cu care se confruntă mediul comunitar. Este o încercare de a examina cu instrumentarul filosofiei evoluțiile noțional –ideatice ale dezinformării, inclusiv prin manifestările din societate. Se evidențiază oportunitățile prin care dezinformarea se extinde, influențând comportamentul și modul de gândire al membrilor societății din secolul XXI. De asemenea că, deschiderile de noi oportunități ale Erei Informaționale, mai nou a Tehnologiilor Informaționale ajung instrumente și surse pentru dezinformare în societatea secolului XXI, inclusiv în societățile cu regimuri autoritare sau dictatoriale*

Cuvinte-cheie: *filosofie, societate, dezinformare, dimensiune, oportunitate,*

Summary. *The content of the article looking through philosophy addresses to the phenomenon of disinformation that the community environment is facing. It is an attempt to examine through tools of philosophy the notional-ideational framework of disinformation, including its manifestations in the society. It highlights the opportunities through which disinformation expands, influencing the behavior and way of thinking of members of society in the 21st century. Also, the openings of new opportunities of the Information Age, more recently of Information Technologies, become tools and sources for disinformation in the society of the 21st century, including in societies with authoritarian or dictatorial regimes.*

Key words: *philosophy, society, disinformation, dimension, opportunity,*

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

Introducere. Dezinformarea, o constantă a informării s-a dezvoltat concomitent cu evoluția comunităților umane pe cupola civilizațională. Evoluție care s-a accelerat vertiginos începând cu a doua jumătate a secolului XX ca urmare a deschiderilor Erei Informaționale, rostogolindu-se peste toate domeniile de activitate din societate. S-a constat că, dezinformarea nu doar se pliază pe conținutul informației, invadează spațiul public, dar ajunge să distorsioneze realitățile și să alimenteze intervențiile ce se produc în societate. Intervenții care perpetuate în acest prim sfert de secol XXI la rândul lor susțin dezinformarea în parcursul de transformare a conținutului din informației. Or, transformarea conținutului nefiind altceva decât dezorientarea/minimalizarea capacităților de reziliență ale instituțiilor societale, dar și a membrilor comunității. Or, grație utilizării în exces a oportunităților digitalizării din deschiderile EI , mai nou a Tehnologiilor Informaționale dezinformarea devine o armă și mai nocivă[1,2]. Se constată că, excesul cu care se consumă oportunitățile digitalizării afectează toate structurile societății, membrilor săi, dar și envioremențul. Consum care se cere a fi nu doar monitorizat, încadrat în actele normative, dar și o responsabilizare pentru toți actorii socili. În condițiile în care și consumul ajunge a fi sursă de dezinfomare.

Astfel se explică interesul pentru cunoașterea dezinformării care după cum se știe se proliferează din contul informației. Proliferări care sunt accentuate deopotrivă și de oportunitățile din deschiderile EI, TI și a întârzierilor privind elaborarea mecanismelor reglatorii. Cu atât mai mult cu cât, deschiderile pe lângă accesul sporit la informația mediatică și cea științifică a membrilor societății independent de nivelul de educație ține doar de un click distanță. Este vorba de un nivel sporit de creștere a dependenței de click-distanță care modifică gândirea critică și capacitatea persoanei de a reflecta asupra lucrurilor, comportamentului și acceptarea instantaneu a informației[3]. Acceptări care în timp ajung a fi drept ceva firesc și pe care cu ușurință se pliază dezinformările diverse. Acestea, ulterior invadează spațiul public se regăsesc în acțiunile pe care le întreprind sau atitudinile în raport cu un eveniment sau altul fie din societatea în care locuiesc, fie din afara spațiului respectiv[4,1].

Considerații teoretico- practice asupra dezinformării. Dat fiind accelerările cu care dezinformarea se pretează pe informație în provocările societății contemporane suscită nevoia urgentă de ai identifica și înțelege particularitățile structurii. Or, revenirea dezinformării altfel, decât ceea ce se cunoștea anterior impune o abordare inter și multidisciplinară cu ajutorul instrumentarului filosofiei la interferență cu alte discipline. În aceiași cheie vorbim și de o altfel de înțelegere[5] a dezinformării care tinde să se auto edifice, formal distingându-se de informație. Distingere care doar formal delimitează dezinformarea, deoarece tendința rămâne ancorată subversiv în conținutul informației. În această ordin de idei, investigarea evoluțiilor din noțiunea „dezinformare" se reliefează din perspectiva filosofiei. De? Deoarece, cu ajutorul domeniilor filosofiei se diferențiază caracterul dezinformării de celelalte definiții grație conexiunilor cu fundamentele teoretice. Or, gândirea filosofică fiind și una *apriori* critică atenționează că, totul în această lume inter comunică, interacționează și se influențează invers proporțional nivelului de cunoaștere și pregătire a condiției umane și sociale. Cu atât mai mult cu cât, deschiderile de oportunități ale E I, în special al tehnologiilor informaționale une-

le aspecte din provocările societății sunt adesea folosite în scopuri oportuniste, fiind transformate alături de dezinformare, propaganda sau afiliațiile social media. Astfel, aspectele neinvestigate în complexitatea lor multiplică provocările din societate, ceea ce explică atractivitatea lor drept surse de dezinformare[6].

Dezvoltând subiectul aducem în prim-plan cercetării și un alt unghi de vedere în legătură cu evoluția dezinformării. Este vorba de opinia la care subscriem elaborată de David Colon în lucrarea *Războiul informațional: statele care ne cuceresc mințile.* Conform opiniei autorului, dezinformarea înseamnă diseminarea de informații despre care se cunoaște că sunt false și pentru a provoca prejudicii. Pe de altă parte, dezinformarea este și un act de răspândire a informațiilor false, ignorând în același timp falsitatea acestora. Totodată manipularea informațiilor nu acoperă doar aceste două noțiuni, ci implică și utilizarea diseminării informațiilor perfect autentice cu scopul de a provoca alterarea percepției realității. Prin urmare, manipularea informațiilor este cea mai largă noțiune care le cuprinde pe toate[2].

Astfel, se explică și dimensiunea interferențelor dintre disciplinele: filosofia socială, filosofia dreptului sociologie, politologie privind contururile dezinformării. Or, cunoașterea caracterului dezinformării cu ajutorul instrumentarului *reînnoit* [7] al filosofiei prospectărilor se facilitează identificarea componentei conexiunilor și caracterul. Componentă prin care se distribuie dezinformarea pe diferite paliere ale societății de la socioeconomic, sociopolitic, sociocultural până la socio-confesional. În acest sens instrumentarul *reînnoit* al filosofiei împletit în paradigma cercetării inter și multidisciplinaritate deopotrivă cu metoda digitalizării evidențiază profunzimea conectărilor dezinformării care influențează aspectele din provocări mai puțin cunoscute și cele deja manifeste în societate[3,6].

Totodată subliniem contribuția instrumentarului filosofiei în demonstrarea interacțiunii și interdependenței schimbărilor ce se retractează în dezinformare. Refractări în care conexiunile dezinformării se pliază pe conectările dintre aspectele schimbărilor le știrbesc conținutul, dar și din inerența influențelor în procesele mediului comunitar. Procese cărora conexiunile dezinformării la fel le denaturează conținutul informației înlocuindu-l cu unul veridic fals și difacil de combătut. Spre exemplu, procesul de integrare în Uniunea Europeană a societății Republica Moldova după 2022 s-a transformat într-un adevărat câmp de război hibrid al Federației Ruse în care nivelul dezinformării atinge cote de referință. Nivel în care dezinformarea cu insistență promovează narative de la cele inexistente gen poporul moldovenesc(limbă, cultură, tradiție, istorie, teritoriu), sfidarea spațiului cultural românesc până la nerecunoașterea Mitropoliei Basarabiei sau a rezultatelor referendumului Privind integrarea Republicii Moldova în UE(20.10.2024) [6].

Nu mai puțin interes reprezintă reliefarea dezinformării prin prisma realităților sociale. Este vorba de rostuirea înțelegerii din acțiunile pe care le întreprind instituțiile societale nu doar în raport cu dezinformarea. Acțiuni în care se evidențiază posibilitățile realităților sociale privind mecanismele reglatorii cu precădere cele legate de dezinformările atât din interiorul, cât și exteriorul mediului comunitar. Aceste clarificării privind dezinformarea din provocări se înscrie în studierea subiectului cercetării. Or, în reali-

tatea socială sursele care îi alimentează înlănțuirile dezinformărilor atrag în orbita lor și aspecte din provocări influențează acțiunile societății. Concomitent se evidențiază și rolul comunicării dintre aspectele din ascendentul provocărilor și interferența cu surse de dezinformare din exteriorul societății. De asemenea că, pregnanța surselor de dezinformare necesită a fi raportată la statutul societății: stabilă, în curs de dezvoltare, în devenire (Republica Moldova) [3].

Este vorba de o realitate în care sursele dezinformării pliate pe informație și provocări se diversifică, multiplicând prezența și formele de manifestare. Forme care la cea mai succintă analiză li se abolește inofensivitatea, deoarece conținutul lor este unul îndreptat spre diminuarea concguenței sociale, culturale, interetnice, interconfesionale prezente în tabloul multicultural al comunității umane. Deseori se exagerează pe inerența neînțelegerilor, neîncrederii, fricii sau violenței pentru a distruge fie o guvernare democratică, fie a diviza societatea cu instrumente democratice, inclusiv cu implicarea unei părți ale populației. Una din formele de manifestare ale dezinformării este network-ul și rețelele de socializare/surse mass-media, inclusiv prin insuficiența în spațiul public a mecanismelor viabile de combatere.

În acest sens, depășirea întârzierilor privind capacitatea de reziliență a mecanismelor reglatorii și instituțiilor societale ajunge una de referință în deconspirarea caracterului dezinformator al, diminuând sursele care le alimentează, dar și valorificându-i oportunitățile. Totodată, recursul la încetățenirea conștientizării actorilor sociali prin educare de a descinde falsul de adevăr în ascendența fluxului informațional și inerența lor provocatoare. Or, educarea contribuie la o cunoaștere și procesare adecvată a surselor care furnizează informația, cu precădere a celor ce alimentează dezinformare în planitatea realităților. De asemenea accentuăm conectarea participativă prin acțiuni a tuturor actorilor sociali în viața comunitară. Toate aceste însă cu condiția ralierii societății la marile întrebări ale timpului legate de democrație, dreptate, libertate, egalitate, proprietate[3.8].

Cunoașterea dezinformării prin ascendentul provocărilor, deopotrivă ca și în cazul celorlalte se întreprinde, cum am menționat anterior cu instrumentarul *reînnoit* al filosofiei și la interferență cu alte discipline. Susținere cu care instrumentarul oferă posibilitatea înțelegerii naturii dezinformărilor în care întâlnirea și înlănțuirea cu aspectele din provocări influențează/deviază construcția energiei sociale. Astfel, prin înlănțuiri se indentifică căile care facilitează accesul al informația științifică și mediatică pentru toate palierele vieții independent de nivelul de pregătire a actorilor sociali, dar și a mecanismelor reglatorii[6.9].

. Acces care prin intermediul networku-lui și rețelele sociale accelerează distribuirea fluxului informațional și informatizarea tuturor actorilor sociali. Se atestă că, accelerarea fluxului informațional modifică caracterul informatizării prin diseminare. Se observă că, pe parcursul diseminării informației nu arareori se intervine în conținutul acesteia, păstându-i parțial/formal veridicitatea. În timp ce conținutul informației este supus dezinformării completat cu falsuri de la noutăți intenționat falsificate până la proliferarea de idei false[4,6].

Desigur, realitățile secolului XXI denotă o altfel de profunzime în legătură cu pătrunderea ideilor false, a dezinformării și propagandei în peregrinarea acțiunilor din

mediul comunitar. Realități în care dezinformarea datorită oportunităților invocate anterior atinge cote maxime în distorsionarea societății. Aceste peregrinări necesit a fi atent monitorizate și sancționate prin intermediu mecanismelor statului de drept în spațiul societal, altfel pot produce riscuri cu consecințe grave.

Drept exemplu, practica organismelor Uniunii Europene privind necesitatea și implementarea mecanismelor în combaterea dezinformării. Dezinformare care poate fi definită ca un instrument puternic de influență constând în informații false sau înșelătoare verificabile, create, prezentate și diseminate în scop economic sau pentru a înșela în mod deliberat publicul său, în general pentru daune publice[4], elaborând în acest sens documente de politici privind diminuarea efectelor dezinformării și altor aspecte din provocări. Însă observăm că mecanismele reglatorii intervin cu întârziere, iar tributul așa cum am văzut (alegerile prezidențiale din România din 2025; referendumul republican constituțional din 2024 etc.) reprezintă interferențe grave și vulnerabilizarea societății[6].

Întârzierile sunt cu bătaie lungă inclusiv în Republica Moldova, or abia recent instituțiile societale au introdus conceptul privind mecanismul combaterii dezinformării [6], alături de competențele insuficiente și improprii deja existente. Gravitatea lucrurilor constă nu atât în fluxul dezinformărilor, cât în influența acestora asupra condiției umane, în capacitatea acesteia de a pune în aplicare gândirea critică, reflectând asupra lucrurilor pe care le cunoaște și cu care comunică. Pericolul constând în faptul că, ideile false nu lasă lucrurile să meargă de la sine, potrivit naturii lor. Ceea ce înseamnă că și încrederea în rațiunea umană nu este echivalentă cu încrederea în natura lucrurilor, deoarece argumentele fiind riguros logice sau false pot susține adevărul sau minciuna. Totodată acestea constituie și armele unei acțiuni iraționale pentru că, ideile false rămân produsul unei rațiuni insuficiente. Antidotul în acest sens nu este neîncrederea funciară în rațiunea umană, ci recursul circumspect la instrumentele acesteia pentru a împiedica acreditarea ideilor false ca axiome ale gândirii și practicii social- politice și ca fundamente ale sistemului de drept[10].

În concluzie, clarificarea dezinformării prin provocările contemporane, inclusiv, cărora societatea încearcă să le facă față nu este un drum facil. Este indubitabil că urgentarea dezinformării este condiționată nu atât de realitățile manifestate în societate, cât de ingerințele factorului extern, prin oportunitățile deschiderilor EI și TI. Elemente pe care regimurile autoritate le folosesc pentru influență și dezbinare a mediului comunitar. Exemplul Republicii Moldova, în aces sens este mai mult decât elocvent, începând cu anii 90 ai sec.XX. Sorțile de izbândă pentru implicarea nestingherită în viața societății a dezinformării și propagandei se datorează întârzierilor instituționale, intervențiilor externe prin interpuși din cadrul societății, lipsa de experiență a instituțiilor sociale. Așadar, fructificarea adecvată a surselor de insecuritate din societate, aparține tuturor actorilor sociali concomitent cu o gândire critică pe parcursul cunoașterii publice.

BIBLIOGRAFIE

1. Pascaru A. Surse de insecuritate în societatea post-pandemie. În: *Consolidarea rezilientei sociale prin valorificarea capitalului uman în contextual aderării Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană,*17-18 octombrie 2024. Chișinău: USM, 2024, pp.89-95, 427p. ISBN 978-9975-62-773-3

2. Colon D. *Războiul informational: statele care ne cuceresc mințile.* www.fondationdefrance.org
3. Pascaru A. *Provocările societății în algoritmi de cunoaștere*. Chișinău: Print-Caro, 2023, ISBN 978-9975-64-350-4
4. Moraru V. *Informare vs dezinformare: Impactul asupra agendei dezbaterii publice*. Revista *Moldoscopie.* 2024, nr.2, pp. 45-52.ISSN 1812-2566
5. Hadot P. *Filosofia ca mod de viață. Convorbiri cu Jeannie Carlier și ArnoldI. Davidson*. București: Humanitas, 2019.263p ISBN 9789735063566
6. Pascaru A. Practici filosofice în dezavuarea surselor războiului hybrid: cazul Republicii Moldova. În: *Filosofia și perspectiva umană*. Culegerea de articole de la conferința științifică consacrată ZILEI MONDIALE A FILOSOFIEI, ediția XXI, 21 noiembrie 2024. Chișinău: ArtPoligraf SRL, 2025, pp.12-25, 332p. ISBN978-9975-62-878-5
7. Floriam M. *Recesivitatea structurii lumii*. București: Editura Pro, Vol.1, 2003, 559p; Vol. II, 2004. 491p
8. Susskind J. *Politica viitorului.Tehnologia digitala si societatea* . București: Editura: Corint, 2019, 560p ISBN:9786067936230
9. Rosa H. *Description Rezonance A sociology of our relationsheep to the world*. Cambridge. Polity,2019.450p ISBN:978-1-509-51992-7
10. Stoica V. *Bolboroseala hipnotică a ideilor false*. www.dilemaveche.ro